

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3475>

Number: 47 , p. 137-148, Summer I 2016

Yayın Süreci

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

30.03.2016

30.06.2016

ÖĞRETMENLERİN REHBERLİK SERVİSİNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI*

*METAPHORICAL PERCEPTIONS OF TEACHERS ON THE CONCEPT OF
COUNSELING SERVICE*

Doç. Dr. Hasan Basri MEMDUHOĞLU

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Eşref DALÇIÇEK

Rehber Öğretmen; Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Öz

Okul öncesi eğitim, çocukların sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan; bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, kişiliğin şekillendiği dönemdeki eğitim sürecini kapsar. Bu dönemde öğrenci kişilik hizmetlerinden biri olan rehberlik ve psikolojik danışma, öğrencilere kendilerini tanımaları, gizilgüçlerini geliştirmeleri, okula ve çevreye uyum sağlamaları, hem kişisel hem eğitsel hem de mesleki alanda sağlıklı gelişim göstermeleri için yapılan düzenli bir uzman yardımudur. Okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisi ile işbirliği içinde çalışması, çocukların gelişimlerinin desteklenmesinde ve ekip çalışmasının sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde önemlidir. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisine ilişkin algılarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisine ilişkin sahip oldukları metaforlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öğretmenlerin rehberlik servisine ilişkin sahip oldukları algılar, metafor yöntemiyle elde edilmiştir. Veri toplama sürecinde, araştırmacılar tarafından hazırlanan okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisine ilişkin algılarını değerlendirme formu kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunda, Diyarbakır il merkezindeki anaokullarında görev yapan 20 ve ilkökul bünyesinde yer alan ana sınıflarında görev yapan 12 olmak üzere toplam 32 okul öncesi öğretmeni yer almaktadır. Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun rehberlik servisine ilişkin olumlu algılara sahip olduğunu göstermektedir. Rehberlik servisine yönelik olumlu algıya sahip olan katılımcılar, rehberlik servisinin yardım eden, aydınlatan/geliştiren, dinleyen/danışman, yol gösteren,

* Bu çalışma, 1. Uluslar arası Kadın Çocuk Sağlığı ve Eğitim Kongresinde sunulan bildirinin geliştirilmiş ve genişletilmiş halidir.

müdahale eden ve koordine eden olmak üzere altı boyutunu önemli ve gerekli görmektedir. Olumsuz algıya sahip olan katılımcılar ise rehberlik servisinin yalnızca dosyaya evrak hazırlamakla uğraştığını ve çocukların davranış sorunlarını çözemeyeceğini dolayısıyla bu kadroda psikologun olması gerektiğini düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Öğretmenleri, Rehberlik Servisi, Metafor

Abstract

Pre-primary school education involves the education process that plays a significant role in the latter stages of children's life physical, psychomotor, social, sensual cognitive, language developments are completed considerably and the personality takes form. In this period, psychological counseling and guidance, which is one of the pupil personal services, is an organized professional assistance which enables pupils to have self knowledge, develop their potential energy, orientates school and environment, have a healthy progress both in personal and educational and vocational fields. The cooperation of the pre-primary school teachers with the counseling service is important in supporting children's development and fulfills the team work sturdily. The aim of this study is to determine the perceptions of the pre-primary school teachers regarding the counseling service. In the survey, qualitative research method was used. The perceptions teachers have regarding the counseling service were acquired by the metaphor method. During the period of collecting data, an evaluation form which identifies pre-primary school teachers' opinions regarding counseling service was used. There are total 32 pre-primary school teachers in the working group of this study, 20 of whom work in pre-primary school and 12 of whom work in pre-primary school within the scope of the primary school in Diyarbakır. Content analysis method was used to analyze the data. The findings obtained from the survey show that the majority of the pre-primary school teachers who took part in the survey have positive feelings regarding the counseling service; only two participants perceive the counseling service in the negative way. The participants who have positive perceptions about the counseling service consider the six aspects of it, helping, illuminating/improving, listening/counselor, guiding, intervening and coordinating, are significant and necessary. The participants who perceive it in the negative way, on the other hand, have the opinion that the counseling service only deals with preparing the documents for dossiers and it will not solve the behavioral problems of the children; thus, there must be psychologists in the staff.

Keywords: Pre-Primary School Education, Pre-Primary School Teachers, Counseling Service, Metaphor

Giriş

Çocuğun gelişim hızının ve öğrenme kapasitesinin en yüksek olduğu dönem olan 0-6 yaş arası, beden sağlığı ve kişilik yapısının temelini atıldığı bir dönemdir (Oktay, Zembat & Unutkan, 2007). Bu dönem, Türkiye'de okul öncesi eğitimin verildiği döneme denk gelmektedir. Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu günden itibaren temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan; bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, kişiliğin şekillendiği,

ailelerde ve kurumlarda verilen eğitim sürecidir (Aral, Kandır & Yaşar, 2011). Bu eğitim kademesindeki amaç; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, onların ilköğretime hazırlanmasını, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratılmasını, Türkçenin doğru ve güzel konuşulmasını (Erdoğan, 2005) ve değerler eğitiminin gerçekleştirilmesini sağlamaktır (Yılmaz, 2013).

Okul öncesi dönemde ailenin çocuğa verdiği eğitim, çok önemli olmakla birlikte tam da bu dönemde verilmesi gereken bir

eğitimidir. Ailenin koşulları ne kadar iyi olsa da, çocuğu yaşlarıyla birlikte uygun bir ortamda ve uzman eğitimcilerin gözetiminde ilkokula hazırlamak, daha olumlu sonuçlar vermektedir (Yavuzer, 2001). Sanayileşmeyle birlikte kadının iş hayatında daha fazla rol alması, aile ve aile bileşenlerinin çocuk eğitiminde yetersiz kalması gibi sebepler çocukların eğitim ve öğretim sürecinde devlet desteğine olan ihtiyacı arttırmıştır (Yavuzer, 2002). Devletin belli bir sistem ve program dâhilinde çocuklara eğitim sunması ve çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlaması okul öncesi eğitimle gerçekleşmektedir. Okul öncesi eğitim, örgün eğitim sürecinin ilk basamağında yer almaktadır. Bunun için de, 37-66 ay arasındaki çocukların anaokullarında veya uygulama sınıflarında, 48-66 ay arasındaki çocukların ise anasınıflarında okul öncesi eğitim almaları sağlanmaktadır (MEB, 2012a).

Geleneksel eğitim sisteminde öğretim ve yönetim hizmetleri çok önemli bir yere sahiptir. Ancak günümüz çağdaş eğitim sistemine bakıldığında bu iki hizmetle birleşen üçüncü bir hizmet türü de devreye girmektedir: öğrenci kişilik hizmetleri (Koçak, 2007). Öğrenci kişilik hizmetleri, öğrencilerin öğretim faaliyetlerinden en etkili şekilde faydalanabilmeleri ve kendilerini her yönden geliştirebilmeleri için uygun imkân sağlamaya yönelik sunulan hizmetlerin tümü şeklinde tanımlanmıştır (Yeşilyaprak, 2013). Bu hizmetlerden biri olan rehberlik ve psikolojik danışma ise, bireye kendini ve çevresindeki olanakları tanıması, gizilgüçlerini geliştirmesi, sorunlarını çözebilmesi ve kendini gerçekleştirme için uzman tarafından yapılan düzenli bir yardım sürecidir (Bakırcıoğlu, 2006). Bireye uzmanlar tarafından yapılan bu yardım süreci, diğer eğitim kademelerinde olduğu gibi okul öncesi eğitimde de yer almaktadır (Bakırcıoğlu, 2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında rehberlik hizmetlerini yürüten personel ise, psikolog ya da rehberlik uzmanıdır (Oktay, 2007).

Hem öğrenci kişilik hizmetleri hem de okul öncesi kurum personeli bir arada düşünüldüğünde, okul öncesi dönemde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim bu dönemde yapılan rehberlik hizmetleri, bireyin hem kişisel hem eğitsel hem de mesleki alanda sağlıklı gelişim göstermesine yöneliktir (Yeşilyaprak, 2013). Bunun yanında bakanlık tarafından geliştirilen rehberlik programı da bireyin okula ve çevreye uyum sağlaması, ilkokula hazırlanması, eğitim ortamlarına ve öğrenme hayatına olumlu tutum geliştirmesi, kendini tanıması ve olumlu benlik algısı geliştirmesi, kişiler arası ilişkilerini geliştirmesi, aile ve topluma ilişkin farkındalık kazanması, meslekleri tanıması, mesleklere ilişkin olumlu tutum geliştirmesi gibi yedi yeterlik alanında uygulamalar yapmayı amaçlamaktadır (MEB, 2012b).

Bütün bu amaçların gerçekleştirilmesi için de okul öncesi eğitim kurumlarındaki eğitim sürecinin işbirliğine dayandırılması gerekmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisi ile işbirliği içinde çalışması, çocukların gelişimlerinin desteklenmesinde ve ekip çalışmasının sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde önemlidir. Bu işbirliğinin ailelerin eğitimlerine de önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir (MEB, 2013). Ayrıca okul öncesi dönemdeki çocuklara verilen rehberlik hizmetleri, çocuğun yaşam alanındaki aile, okul yönetimi, öğretmen, okul çalışanları, arkadaşları ve yakın çevresi ile iletişime geçerek çocuğun gelişimine katkı sunacak şekilde tüm çalışmalarını organize eder (MEB, 2012b).

Rehberlik servisinin bulunmadığı okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğa sunulan eğitim ve öğretim sürecinde bir takım aksaklıklar yaşanabilmektedir. Yapılan bir araştırmada (Kılıçoğlu, 2013), okul öncesi öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar karşısında yetersiz kaldıkları ve her okulda rehberlik servisinin bulunmaması nedeniyle de sorunların çözümsüz kaldığı bilgisine varılmıştır. Başka bir araştırmada (Çetin & Çakmak,

2016) okulöncesinde öğretmenlerin özellikle kaynaştırma öğrencilerini tanıma, öğrenme ortamı hazırlama, öğretim ve etkinlik yapma, öğrenmeyi değerlendirme, velilerle işbirliği yapma gibi konularda desteğe ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının ve psikolojik danışman adaylarının okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili görüşlerinin araştırıldığı başka bir çalışmada (Yerlikaya, Sak & Şahin Sak, 2014), araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğu tarafından rehberlik hizmetlerinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada *okula uyum* ve *aile rehberliği* ile ilgili hizmet türlerinin gerekliliği çalışma grubunun çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin daha etkili hale getirilmesi için veli toplantılarının düzenlenmesi gerektiği önerilmiştir.

Okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği bir çalışmada (Özabacı, Sakarya & Doğan, 2008), araştırmaya katılan yöneticilerin her okulda bir psikolojik danışman bulunması gerektiğini, rehberlik servisinin sürekli okulda yer almasının öğrenci gelişimi açısından yararlı olacağını düşündükleri elde edilmiştir. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin psikolojik danışmana ilişkin algılarının incelendiği benzer bir çalışmada (Camadan & Kahveci, 2013) da katılımcılar tarafından en çok *yol gösteren* metaforu kodlanmıştır.

Akgün'ün (2010) okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısıyla anasınıflarındaki rehberlik hizmetlerini değerlendirdiği çalışmasında, problem durumu olan çocuklar ve aileleri ile çalışmaların yapılması gerektiği bulgusu elde edilmiştir. Kardeş (2014) tarafından okul öncesi eğitim kurumu yönetici ve öğretmenlerinin psikolojik danışmanın rollerine ilişkin algıları incelenmiştir. Söz konusu çalışmada, öğretmenler ve yöneticiler bireysel rehberlik hizmetini, grup rehberliği ve oryantasyon programlarını, sınıf içi aktivitelere katılmayı psikolojik danışmanların en önemli

görevleri olarak gördükleri sonucuna varılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, Türkiye'de okul öncesi eğitim döneminde yer alan rehberlik servisi ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin yapılan çalışmaların diğer kademelere oranla çok az ve yetersiz olduğu görülmektedir (Eren, 2014; Kardeş, 2014; Yerlikaya, Sak & Şahin Sak, 2014). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu alanla ilgili çalışmaların yapılması önemli ve gerekli olmaktadır. Bu yüzden de, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan veya bu kurumlarla bağlantılı olan bireylere yönelik araştırmaların yapılması alandaki durumu betimlemek amacıyla hizmet edeceği sonucuna düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı da, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin rehberlik servisine ilişkin algılarını ortaya koymaktır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisine ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
2. Bu metaforlar, ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan ve *mecazlar yoluyla veri toplama* (Yıldırım & Şimşek, 2013) olarak da bilinen metafor yöntemi kullanılmıştır.

Metafor, insanların duygu ve düşüncelerini birbirlerine aktarmada kullandıkları çeşitli yöntemlerden biridir. Sosyal bir gerçeği aktarmada, sözlerin gerçek anlamları dışında benzetmelerden yararlanılarak kullanıldığı bir iletişim aracı olduğu belirtilen (Balcı, 2008; akt. Memduhoğlu & Mazlum, 2014) metafor (mecaz), Türk Dil Kurumu (2015) sözlüğünde, "Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma" şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2015).

Nitel araştırma yöntemlerinden biri

olan metafor, veri toplamada iki amaçla kullanılmaktadır: Bir süreci hızlandırma veya iyileştirme ve bir durumu betimleme. Bir süreci hızlandırma veya iyileştirme amacıyla kullanılırken söz konusu metaforlar bir değişim aracı olarak görülür. Betimleme amacıyla kullanıldığında ise bir durum, olay veya olgu varolduğu şekliyle betimlenir, resmedilir (Morgan, 1986; akt. Yıldırım & Şimşek, 2013).

Bu çalışmada ise elde edilen metaforlar, betimleme amacıyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisine ilişkin sahip oldukları metaforlara ulaşılmıştır ve bu metaforlara gerekçe gösterilen dayanaklar betimlenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmadaki çalışma grubu oluşturulurken amaçsal örnekleme çeşitlerinden biri olan tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Tipik durum örnekleme, araştırma

problemi ile ilgili olarak evrende yer alan çok sayıdaki durumdan tipik olan bir durumun belirlenerek bu örnek üzerinden bilgi toplanmasıdır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014). Tipik durumların seçiminde genellikle bu konuda bilgi sahibi bireyler veya kurumlardan yardım sağlanabildiğinden (Yıldırım & Şimşek, 2013), bu çalışmada da araştırma konusuyla ilgili bilgi sahibi oldukları düşünülen okul öncesi öğretmenlerine başvurulmuştur.

Bu araştırmanın çalışma grubunda, Diyarbakır il merkezindeki anaokullarında ve ilkokul bünyesinde yer alan ana sınıflarında görev yapan 32 okul öncesi öğretmeni yer almaktadır. Az sayıdaki bu öğretmenlerin hepsi bayan olup yaşları 20 ile 50 arasında değişmektedir. Aşağıdaki tabloda katılımcı grubun görev durumu ve çalıştığı kurum hakkında bilgi verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı grubun görev durumları ve çalıştıkları kurumlar

Öğretmen	Kadrolu	Ücretli	Toplam
Anaokulu	17	3	20
Anasınıfı	7	5	12
Toplam	24	8	32

Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Rehberlik Servisine İlişkin Algılarını Değerlendirme Formu* kullanılmıştır. Ön çalışmada, araştırma konusuyla ilgili metafor soru maddesinin yer aldığı form, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. İkinci aşamada uzman görüşü alındıktan sonra form üzerinde değişiklik yapılmıştır. Son aşamada katılımcıların yaş, cinsiyet, görev durumları (kadrolu – ücretli) gibi kişisel bilgilerinin ve “*Rehberlik servisi.....benzer. Çünkü;*” şeklindeki metafor soru maddesinin yer aldığı bir form elde edilmiştir.

Veri toplama formu, araştırmacı tarafından katılımcılara elden verilmiştir. Araştırma hakkında bilgi verildikten sonra formu

doldurmaları istenmiştir. Doldurulan formlar, yine araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, içerik analizi yoluyla tanımlanmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmektedir ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlanmaktadır. İçerik analizi dört aşamada gerçekleşmektedir: (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu çalışmada ise veriler analiz edilirken ilk aşamada ham verilerin çalışma konusuna ve amacına uygun olması için ayıklama

işlemi yapılmıştır. İkinci aşamada, verilerin anlamlı olması için kodlama işlemi yapılmıştır. Üçüncü aşamada, veriler özelliklerine göre farklı kategorilerde toplanmıştır. Veri analizinin son aşamasında ise, verilerin ortak konu altında toplanması için üçüncü aşamada oluşturulan kategoriler farklı alt temalara ayrılmıştır.

Veriler üzerinde analiz çalışmasına başlarken öncelikle ayıklama işlemi yapılmıştır. Bu aşamada katılımcıların verdikleri cevaplardan çalışmayla uyuşmayan ve metafor içermeyen formlar elenmiştir. Örneğin; “Rehberlik servisi kişinin kendini gerçekleştirmesini amaçlar...benzer.” yanıtında herhangi bir metafor kullanılmadığı için bu form, çalışmadan çıkarılmıştır.

İkinci aşamada kodlama yapılmıştır. Bu aşamada bütün metaforlar bir sütunda yer alacak şekilde alt alta yazılmıştır. Ardından ikinci bir sütunda ilgili metafora dayanak gösterilen açıklama eklenmiştir. Metaforlar yazılırken parantez içine sırasıyla katılımcının yaş, mesleki deneyimi ve görev durumu (Kadrolu: K ve Ücretli: Ü) yazılmıştır. Örneğin; *Perde (40-9-K)* kodunda 40 yaşındaki 9 yıllık kadrolu bayan katılımcının kullandığı metafor, *perde*’dir.

Üçüncü aşamada, metafor ve metafora neden gösterilen açıklama bir araya getirilip okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisine ilişkin algıları iki kategoriye alınmıştır: *Olumlu algı – Olumsuz algı*. Olumlu algı, rehberlik servisini gerekli ve işlevsel gören katılımcıların verdikleri cevaplarda kullandıkları bazı sözcük ve söz öbeklerine göre oluşturulurken; olumsuz algı ise yine katılımcıların cevaplarında geçen olumsuz metafor ve açıklamalara göre kategorize edilmiştir.

Olumlu algıya örnek: “Rehberlik servisi dosta benzer. Çünkü sizi her zaman, her koşulda dinler. Sizi her zaman dinleyen güvenli bir dosttur.”

Olumsuz algıya örnek: “Rehberlik servisi angarya işe benzer. Çünkü yalnızca dosyaya evrak hazırlayıp koymak... Rehberlikçi, çocukların psikolojik durumlardan kaynakla-

nan davranış sorunlarını çözecek yeterlilikte değil. Okul öncesinde psikolog kadrosu gereklidir.”

Son aşamada, olumlu ve olumsuz algı kategorileri alt temalara ayrılmıştır. Bu alt temalar, katılımcıların cevaplarında yer alan ve rehberlik servisinin herhangi bir boyutunu gösteren kavramlardan hareketle elde edilmiştir. Ayrıca alt temalar oluşturulurken söz konusu temanın sıklık derecesine bakılmıştır. Örneğin; “Çünkü çocukların her konuda yardım alabilecekleri bir birimdir.” cümlesindeki *yardım alma* kavramı hem *olumlu algı* kategorisinde yer almış hem de rehberlik servisinin yardım eden boyutunu yansıttığı için *yardım eden* temasının altına eklenmiştir.

Verilerin Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel araştırmaların yaklaşımı, tasarımı ve verileri farklı olduğu için geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında da farklı ölçütler kullanılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014).

Nitel araştırmalarda güvenirliliği artırmanın iki yönteminden söz edilmiştir: İlk yöntem, üye kontrolü denilen ve araştırmacıların elde ettikleri verileri katılımcılara vermeleri ve katılımcıların da bu verilerin yanlışsız ve eksiksiz olduğunu doğrulamasıdır; ikinci yöntem ise, araştırmacının yaptığı çalışmasının her bir aşamasını ve izlediği yolu detaylı olarak tanımlamasıdır (Büyüköztürk vd., 2014). Aynı zamanda, elde edilen verilerin ayrıntılı olarak sunulması ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel araştırmada geçerliğin de önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu ölçütler dikkate alınarak bu çalışmada hem verilerin güvenirliliğinin artırılması hem de geçerliğin sağlanması için ikinci yöntem uygulanmış ve araştırmanın her bir aşaması detaylıca aktarılmıştır.

Nitel araştırmalarda geçerliğin artırılması için elde edilen verilerin iki farklı kişi tarafından incelenerek karşılaştırılması da yapılabilmektedir (Büyüköztürk vd., 2014) ve uzman görüşüne başvurulmaktadır (Karasar, 2005). Bunun için de bu araştırmadaki veriler analiz edilirken yapılan kodlama ve kategori-

geliştirme çalışmaları alan uzmanıyla paylaşılmıştır. Uzmanın görüşleri doğrultusunda araştırmacı tarafından veriler tekrar gözden geçirilip bazı düzeltmeler yapılmıştır.

Bulgular

Araştırma sonucunda elde edilen veriler analiz edildikten sonra ortaya çıkan bulgular, üç ana başlık altında toplanabilir: Okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisine ilişkin sahip oldukları metaforlar, bu metaforların özelliklerine göre toplandığı kategoriler

ve alt temalar.

Öğretmenlerin Rehberlik Servisine İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Aşağıdaki tabloda katılımcıların yanıtlarında yer alan metaforlar alfabeğe göre sıralanmıştır ve katılımcıların demografik özellikleri parantez içine alınmıştır. Parantez içinde yer alan bilgiler sırasıyla katılımcının yaş, mesleki deneyimi ve görev durumunu (kadrolu - ücretli) yansıtmaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin rehberlik servisine ilişkin ürettikleri metaforlar

1. Acil poliklinik (26-3-K)	16. Hızır acil servisi (30-8-K)
2. Adı var ama boş (28-4-K)	17. Işık (20-1-Ü)
3. Aile (24-2-K)	18. Işık (28-6-K)
4. Akciğer (28-4-K)	19. Işık (50-30-K)
5. Ana baba (25-4-Ü)	20. Kılavuz (35-1-K)
6. Angarya iş (43-20-K)	21. Kurtarıcı (37-11-K)
7. Arkadaş (32-10-K)	22. Melek (41-12-K)
8. Ay (35-5-K)	23. Oksijen (45-22-K)
9. Aydınlık yol (50-30-K)	24. Okul (23-2-K)
10. Basamak (21-1-Ü)	25. Parça-bütün bir elma (21-1-Ü)
11. Çiçekli bahçedeki bank (24-2-K)	26. Perde (40-9-K)
12. Danışman (32-12-Ü)	27. Psikolog (47-26-K)
13. Danışman (32-7-K)	28. Psikolojik yardım (23-4-Ü)
14. Dost (27-4-K)	29. Yakın arkadaş (22-2-Ü)
15. Grup lideri (31-8-K)	30. Yıldız (27-5-K)

Üretilen Metaforlara İlişkin Kategoriler ve Temalar

Veriler analiz edilirken okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisini nasıl algıladıkları konusunda iki sonuç elde edilmiştir: Olumlu algı ve olumsuz algı. Katılımcıların büyük çoğunluğu (28) tarafından olumlu algı kategorisinde yer alabilecek yanıtlar verilmiştir. Sadece iki katılımcı tarafından rehberlik servisine yönelik olumsuz algı kategorisinde yer alabilecek açıklama yapılmıştır.

Veriler analiz edilirken elde edilen olumlu algı ve olumsuz algı kategorileri de alt temalara ayrılmıştır. Olumlu algı kategorisinde yer alan metaforlar altı alt tema altında toplanmıştır. Olumsuz algı kategorisinde ise

toplam iki metafor yer almış olup bu metaforlar da her biri ayrı bir temaya alınmıştır. Aşağıda her iki kategorinin alt temaları sunulmuştur. Bunun yanında alt tema ile ilgili frekanslar, kullanılan metaforlar ve birkaç örnek verilmiştir.

Olumlu algı kategorisinde yer alan alt temalar

Yardım eden (Frekans: 10)

Kullanılan metaforlar: Aile, ana-baba, arkadaş, basamak, danışman, grup lideri, melek, oksijen, psikolojik yardım, yakın arkadaş.

Okul öncesi öğretmenleri tarafından rehberlik servisinin öğrencilere, velilere ve öğretmenlere yardım eden, gerekli durumlar-

da destek veren bir birim olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerine göre rehberlik servisi, herhangi bir problemle karşılaştığında yardım istenilebilecek bir servistir. Rehberlik servisinin yardım eden özelliğini yansıtan yanıtlardan bazıları aşağıya alınmıştır.

“Rehberlik servisi psikolojik yardıma benzer. Çünkü ailevi veya günlük hayatta yaşadığımız sorunlar, sıkıntılar olduğunda rehberlik servisi bize bu gibi konularda yardımcı olur.”

“Rehberlik servisi oksijene benzer. Çünkü çocuklara yardımcı olarak veli ve öğretmenin daha az sorun yaşamalarını sağlar.”

“Rehberlik servisi grup liderine benzer. Çünkü okul öncesi dönemde rehber öğretmen çocuklara yardımcı olduğu kadar, velilere de ışık tutmaktadır. Çocuklarını bu dönemde ilk kez okula gönderen veliler çok tecrübesiz ve paniktirler. Rehber öğretmen yapacağı aile eğitimleriyle birçok alanda onlara ışık tutacaktır.”

Aydınlatan/geliştiren (Frekans: 6)

Kullanılan metaforlar: Ay, aydınlık yol, ışık (2), okul, yıldız.

Okul öncesi öğretmenlerine göre rehberlik servisi, çocukların geleceğine ışık tutmaktadır, hem öğrencileri hem de öğretmenleri aydınlatmaktadır ve bilgi verici bir konuda görülmektedir. Rehberlik servisini aydınlatan özelliğiyle yansıtan bazı yanıtlar şu şekildedir:

“Rehberlik servisi ışığa benzer. Çünkü bir sorun olunca sorunun çözümünde bizi aydınlatır.”

“Rehberlik servisi okula benzer. Çünkü okul gibi düzenlidir. Bize bilgi öğretir.”

Dinleyen/danışman (Frekans: 5)

Kullanılan metaforlar: Çiçekli bahçede ki bank, danışman, dost, kurtarıcı, perde.

Okul öncesi öğretmenlerine göre rehberlik servisi, öğretmen ve öğrencilerin gidip sorunları paylaşabildiği ve kendilerinin dinlendiği bir yerdir. Sorunlarla karşılaştığında çözüm bulma ve üretme adına danışılacak bir birimdir. Dinleyen ve danışılabilen

özelliği yansıtan bazı yanıtlar şöyle geçmektedir:

“Rehberlik servisi kurtarıcıya benzer. Çünkü biz de bazen bocaladığımız ve ne yapacağımızı bilmediğimiz durumlarla karşılaşıyoruz. Rehberlik servisine danışarak daha doğru ve sağlıklı kararlar alabiliyoruz.”

“Rehberlik servisi dosta benzer. Çünkü sizi her zaman, her koşulda dinler. Sizi her zaman dinleyen güvenli bir dosttur.”

Yol gösteren (Frekans: 3)

Kullanılan metaforlar: Işık, kılavuz, psikolog.

Okul öncesi öğretmenleri rehberlik servisini yol gösteren olarak algılamaktadır. Bu algılamayı yansıtan bir yanıt şu şekildedir:

“Rehberlik servisi kılavuza benzer. Çünkü ihtiyaç duyulduğunda yol gösterir.”

Müdahale eden (Frekans: 2)

Kullanılan metaforlar: Acil poliklinik, hızır acil servisi.

Okul öncesi öğretmenleri rehberlik servisini krize müdahale eden, olası bir sorun esnasında acil olarak başvurulabilecek bir servis olarak algılamaktadır. Müdahale boyutunu yansıtan yanıtlardan biri şöyledir:

“Rehberlik servisi hızır acil servisine benzer. Çünkü problem durumunda ilk acil müdahaleyi rehberlik servisi yapar. Rehberlik servisi adeta okulun acil servisi gibidir.”

Koordine eden (Frekans: 2)

Kullanılan metaforlar: Akciğer, parçabütün bir elma.

Okul öncesi öğretmenleri, rehberlik servisinin okuldaki işleyiş bütünlüğünü sağlayan bir yer olarak algılamaktadır. Eğitim sürecinin üç ayağı olan öğrenci – öğretmen – veli arasındaki koordineyi sağlayan ve ihtiyaç duyulan bir yer olduğu düşünülmektedir. Rehberlik servisinin koordine eden tarafını yansıtan yanıtlardan biri şu şekilde yer almıştır:

“Rehberlik servisi akciğere benzer. Çünkü vücudumuzun temel ihtiyaçlarından tutun kaliteli bir zaman dilimi yaşama adına gerçekleştirdiği görev ne kadar önemliyse rehberlik servisi de okullarda öğrenci – öğretmen – veli

arasındaki koordine için önemli bir yerdedir.”

Olumsuz algı kategorisinde yer alan alt temalar

Yetersiz ve gereksiz olduğu düşünülen (Frekans: 1)

“Rehberlik servisi adı var ama boş (bir şeye) benzer. Çünkü çocuklara yardımcı olmadaki etkili olduklarını ve donanımlı olduklarını düşünmüyorum.”

Yetersiz görülen ve öneri içeren (Frekans: 1)

“Rehberlik servisi angarya işe benzer. Çünkü Yalnızca dosyaya evrak hazırlayıp koymak... Rehberlikçi, eğitim olarak çocukların psikolojik durumlardan kaynaklanan sorunları, davranış sorunlarını çözecek yeterlilikte değil. Okul öncesinde psikolog kadrosu gereklidir.”

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisine ilişkin algıları incelenirken öncelikle öğretmenlerin rehberlik servisine ilişkin sahip oldukları metaforlar saptanmaya çalışılmıştır. Metaforları tespit etmek amacıyla 32 öğretmene form doldurulmuştur. Veri analizi yapılırken çalışma konu ve amacına uygun olmayan ve metafor içermeyen formlar ayıklanmış olup toplam 30 formda yer alan metaforlar kategorize edilmiş ve alt temalar ayrılmıştır.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulara bakıldığında okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisine ilişkin sahip oldukları algılar olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplanmıştır. Olumlu algı kategorisi, 28 metafor ve altı alt temadan oluşmaktadır ve bu kategori okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik servisini gerekli ve önemli gören bakış açılarını yansıtmaktadır. Olumsuz algı kategorisi ise rehberlik servisinin yetersiz görüldüğü ve bu serviste psikologun çalışması gerektiği önerisinin yer aldığı kategoridir.

Katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında okul öncesi öğretmenlerinin

sorunlarla karşılaştıkları durumlarda rehberlik servisinde yardım aldıkları/alabilecekleri sonucuna varılmaktadır. Ayrıca okul öncesi öğretmenleri, rehberlik servisini aydınlatan, geliştiren ve bilgi veren; sorunların dinlendiği ve danışıldığı; problemlerin çözümü konusunda yol gösteren; acil ve kriz durumlarında müdahale eden ve okul – öğretmen – veli koordinasyonunu sağlayan bir birim olarak görmektedirler. Bu da okul öncesi dönemde rehberlik servisinin önemli ve gerekli olduğu anlamına gelmektedir. Rehber öğretmen/psikolojik danışman, öğretmenlere yardım ederek hem onların iş yükünü azaltır hem de onlarla birlikte hareket ederek problemlerin çözülmesini sağlar. Acil bir durum esnasında rehberlik servisinin devreye girme, müdahalenin zamanında yapılmasını sağlar ve sıkıntıların büyümemesi için gerekli desteği sunar. Rehberlik servisi, öğretmenlere yönelik bilgilendirme çalışmaları yürütür, bu çalışmalar sayesinde öğretmenlerin mesleki ve eğitim alanında gelişmesine ve onların aydınlanmasına katkıda bulunur.

Benzer bir araştırmayı yapan Kardeş'in (2014) çalışmasında, okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğu okul öncesi eğitim kurumlarında rehberlik faaliyetlerini destekledikleri görülmüştür. Söz konusu çalışmaya göre, okul öncesi öğretmenleri çocukların bütün gelişim alanlarının desteklenmesi, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların desteklenmesi, aile ile iletişim kurulması ve aileye yönelik eğitimlerin verilmesi için rehberlik servisinin olmasını desteklemektedir. Yerlikaya, Sak ve Şahin Sak'ın (2014) okul öncesi öğretmen adaylarının görüşlerine başvurdukları bir çalışmada, çalışmaya katılan okul öncesi öğretmen adaylarının tamamı okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin olması gerektiği yönünde olumlu görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir.

Çalışma grubunun kullandığı metaforlar ve yaptıkları açıklamalara göre çocukların davranış problemlerinde veya aile eğitimlerinde rehberlik servisinin etkili olduğu dü-

şünölmektedir. Katılımcılardan biri rehberlik servisini *grup liderine* benzetip şöyle bir neden ileri sürmüştür: “Çünkü çocuklarını bu dönemde ilk kez okula gönderen veliler çok tecrübesiz ve paniktirler. Rehber öğretmen yapacağı aile eğitimleriyle birçok alanda onlara ışık tutacaktır.” Okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanı, velilere yönelik seminer ve bilgilendirme çalışmalarını yaptığında daha bilinçli bir aile profili ortaya çıkmaktadır. Aile eğitimleri sayesinde velilerin çocuk yetiştirme konusundaki tutumları olumlu yönde değişmektedir. Buna benzer olarak Camadan ve Sezgin (2012) tarafından yapılan bir çalışmaya göre katılımcıların çoğunluğu okul rehberlik servisinin velilerle ilgili yürüttüğü çalışmaları gerekli ve başarılı bulmaktadır. Bu da rehberlik servisi ve veli işbirliğinin çocuğun gelişimi açısından ne kadar etkili olduğunu bir kere daha ortaya koymaktadır.

Okul düzeyine bakılmaksızın, okul psikolojik danışmanları, öğrenci – aile – idareci ve toplumla işbirliği halinde çalışmalıdırlar (Cormier & Hackney, 2014). Diğer bir deyişle, rehberlik hizmetlerini yürüten servisin rehberlik ilkelerine uygun olarak hareket edebilmesi için, öğrenci ile ilgili herkesin ortak bir anlayış ve işbirliği içinde çalışması gereklidir (Yeşilyaprak, 2013). Bu çalışmada da katılımcılardan biri rehberlik servisini *akciğere* benzetip rehberlik servisinin okullarda öğrenci – öğretmen – veli arasındaki koordinasyonu sağlayan bir yer olduğunu açıklamıştır. Bu da rehberlik servisinin eğitim süreci için ne kadar önemli ve gerekli olduğunu göstermektedir. Çünkü veli ve öğretmen arasındaki koordinasyon, okul ve aile arasındaki bağı güçlendirmektedir. Bu bağ güçlendikçe çocuğun kişisel ve eğitsel gelişimi daha dengeli ve sağlıklı bir şekilde ilerler.

Okul öncesi öğretmenlerine göre gerekli durumlarda ve ihtiyaç duyulduğunda rehberlik servisi hem öğretmene hem de öğrenciye yol göstermektedir. Camadan ve Kahveci'nin (2013) yaptıkları çalışmaya göre, öğretmenler, rehber öğretmen (psikolojik danışman) hakkında en fazla *yol gösteren* ka-

tegorisindeki metaforlara sahiptirler. Rehberlik servisi, öğretmenlere müşavirlik yaparak ve öğrencilere seminer vb. bilgilendirme çalışmaları sunarak onlara yol gösterir, rehberlik eder. Müşavirlik boyutunun etkin olması, çocuğa verilecek eğitimin kalitesini artırır. Bu durum, çocuğun ilgi ve yeteneklerini geliştirmesini, doğru davranışları kazanmasını sağlar. Ayrıca, çocuğun zamanında verilmesi gereken eğitimi almasına ve ilkokula hazırlık bir şekilde ulaşmasına katkıda bulunur.

Okul öncesi öğretmenlerinin kullandıkları metafor ve yaptıkları açıklamalardan olumsuz algı kategorisine alınan iki yanıtta göre rehberlik servisi yetersiz görülmektedir. Bu durum, okul öncesi eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışmanın çocuklara yardım etmede yeterince etkili olmadığını ve bu alanda donanımlı olmadıklarını göstermektedir. Rehberlik servisini angarya iş metaforuyla tanımlayan bir katılımcının gerekçesine bakıldığında, rehberlik servisi yalnızca dosyalara evrak hazırlamakla uğraşmaktadır. Bu bakış açısı, öğretmenlerin rehberlik servisinin plan ve program çerçevesi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını ya da bu konuda yanlış bir algıya sahip oldukları söylenebilir. Bununla birlikte, rehber öğretmen/psikolojik danışmanların bir psikolog gibi çocukların psikolojik durumlarından kaynaklanan sorunlarını çözebilecek yeterlikte olmadıkları da anlaşılmaktadır. Kardeş'in (2014) çalışmasında da okul öncesi öğretmenlerinin yarısından fazlası okulda verilen rehberlik faaliyetlerinin yeterince etkin ve işlevsel olmadığını düşünmektedirler. Aynı şekilde okul öncesi öğretmenleri, rehberlik servisinin uygulamada okul öncesi yaş grubuyla çalışmakta yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Camadan ve Sezgin'in (2012) çalışmasında da katılımcıların yaklaşık yarısı okul rehberlik servisinin öğretmenlerle ilgili yürüttüğü çalışmaları gerekli ve başarılı bulurken; diğer yarısı ise gerekli ama yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak, bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında okul

öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (28) okul öncesi dönemde rehberlik çalışmalarını olumlu algıladıkları ve bu yüzden servisin önemli ve gerekli olduğunu düşündükleri söylenebilir. Bunun yanında çalışma grubundan sadece iki katılımcının rehberlik servisine yönelik olumsuz algıya sahip oldukları ve bu yüzden de servisin işe yaramadığını, yetersiz kaldığını ve bu kadroya da psikologların bakması gerektiğini düşündükleri ifade edilebilir.

Son olarak da, bu çalışma sonuçlarına dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunabilir:

1. Katılımcıların çoğunluğunun rehberlik servisine yönelik hem olumlu algıya sahip olmaları hem de bu servisi gerekli ve işlevsel bir birim olarak görmelerinden dolayı, ilkökul bünyesinde yer almayan bağımsız anaokullarına rehber öğretmen/psikolojik danışman atamaları yapılabilir.

2. Rehberlik servisinde çalışacak olan psikolojik danışma ve rehberlik bölümü öğrencilerine yönelik okul öncesi rehberlik ile ilgili hem teorik hem de uygulamalı derslere ağırlık verilebilir.

3. Okul öncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerine yönelik, okul öncesinde rehberlik hakkında dersler verilebilir ve rehberlik hizmetlerine ilişkin bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.

4. Bundan sonraki çalışmalarda, okul öncesi öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerinin daha iyi olması konusundaki görüşleri alınabilir.

Bundan sonraki çalışmalarda, okul öncesi eğitimde daha önce çalışmış olan psikolojik danışmanların okul öncesi eğitim kurumlarındaki rehberlik çalışmalarına ilişkin algıları incelenebilir.

KAYNAKÇA

Akgün, E. (2010). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bakış Açısıyla Anasınıflarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 9/2, 474 – 483.

Aral, N., Kandır A. ve Yaşar M. C. (2011). *Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı*. İstanbul: YA-PA Yayınları.

Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Bakırcıoğlu, R. (2006). *Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Camadan, F. ve Kahveci, G. (2013). Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman) İlişkin Algılarının İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13/3, 1371 – 1392.

Camadan, F. ve Sezgin, F. (2012). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Okul Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4/38, 199 – 211.

Cormier, S. ve Hackney, H. (2014). *Psikolojik Danışma, Stratejiler ve Müdahaleler* (2. Baskı). Doğan, S. ve Yaka, B. (Çeviri Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çetin, M. E ve Çakmak, Ö. Ç. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya Yönelik Gereksinimlerinin Belirlenmesi. *International Journal of Social Science (JASSS)*. 43, 259-274

Erdoğan, İ. (2005). *Yeni Bir Binyıla Doğru Türk Eğitim Sistemi, Sorunlar ve Çözümler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Eren, R. (2014). *Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi ve Bağımsız Anaokullarındaki Rehberlik ve Psikolojik Danışma Faaliyetlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Ens-

- titüsü, Konya.
- Koçak, R. (2007). Eğitimde Rehberlik Hizmetlerini Anlamak. *İlköğretmen Dergisi* (Ed. Karslı, M. D.), 7, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (14. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardeş, S. (2014). *Okul Öncesi Eğitim Kurumu Yönetici ve Öğretmenlerinin Rehber Öğretmenlerin Rollerine İlişkin Algılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kılıçoğlu, E. A. (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Etkili Rehberlik Uygulamalarının Gerçekleştirilmesinde Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2012a). *12 Yıl Zorunlu Eğitim, Sorular-Cevaplar*. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2012b). *Okul Öncesi Eğitim Rehberlik Programı*. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. Ankara. MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Memduhoğlu, H. B. ve Mazlum, M. M. (2014). Bir Değişim Hikâyesi: Eğitim Denetmenlerine İlişkin Metaforik Algılar. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4/1, 28 – 47.
- Oktay, A. (2007). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Oktay, A., Zembat, R. ve Unutkan, Ö. P. (2007). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*. Karslı, M. D. (Ed.), 6, 16-19. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Özabacı, N., Sakarya, N. ve Doğan, M. (2008). Okul Yöneticilerinin Okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11/19, 8 – 22.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2015). *Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu*. http://tdk.gov.tr/?option=com_karsilik&view=karsilik&kategori1=abecesel&kelime2=M Erişim tarihi: 18.05.2015.
- Yavuzer, H. (2001). *Ana – Baba ve Çocuk* (14. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2002). *Çocuk Psikolojisi* (22. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yerlikaya, İ., Sak, R. ve Şahin Sak, İ. T. (2014). Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri: Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının ve Psikolojik Danışman Adaylarının Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/2, 286-299.
- Yeşilyaprak, B. (2013). *21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri* (22. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2013). *Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri*. İstanbul: Dem Yayınları.